

Piše: prof. dr. Miradet Zulić

Mogućnosti i perspektive muziciranja na harmonici

- osvrt na Svjetski kup u Varaždinu -

Rijetke su prilike da se jedno od svjetskih značajnijih harmonikaških takmičenja, koja se održavaju svake godine u različitim zemljama, održi u Hrvatskoj. Čast da krajem 2010. godine organizira *Svjetski kup* pripala je gradu Varaždinu i *Hrvatskom udruženju harmonikaških pedagoga*. S obzirom na činjenicu da se ovo takmičenje prethodnih godina održavalo na drugim kontinentima (2007. - SAD, 2009. - Novi Zeland) a 2011. će domaćin biti Kina, onda treba imati u vidu navedene činjenice i objektivno konstatirati da su harmonikaši iz Hrvatske imali privilegiju što su imali mogućnost prisustvovanja jednom ovakvom skupu.

Svjetski kup harmonikaša – *Coupe Mondiale* – organizira *Confédération Internationale des Accordéonistes (CIA)*, a prvo takmičenje održano je 1948. godine u Švicarskoj. Osim ovog takmičenja, sličan naziv ima i takmičenje *Trophée Mondiale*, kojeg organizira *Confédération Mondiale de l'Accordeon*. Ovo udruženje osnovano je tri godine kasnije – 1951. godine, a razlozi su, najvjerojatnije, različiti pogledi na razvoj udruženja, harmonike i takmičenja.

Takmičenje se godinama održavalo u samo dvije kategorije: juniori i seniori. Vremenom, razvojem harmonike i zastu-

pljenosti instrumenta u više muzičkih žanrova, uvodile su se nove kategorije: virtuozna muzika juniori i seniori, posebna kategorija samo za klavirsku harmoniku, zatim kamerna muzika (samo jedna kategorija) te digitalna harmonika. Uvođenjem novih kategorija, neminovno je da se satnica takmičenja mora odvijati paralelno u najmanje dvije kategorije. Time su i slušatelji uskraćeni za kompletan užitek, jer se moraju odlučiti koju kategoriju u kojem terminu žele da prate. U ovom slučaju, blizina dvorana u kojima se takmičenje odvijalo, omogućavala je potrebnu "pokretljivost" i donekle ublažila taj hendikep.

Inače, takmičenja se održavaju po ustaljenom redoslijedu: otvaranje takmičenja, centralni takmičarski dio, zatim, u danima takmičenja organizira(ju) se koncert(i) i na kraju završni koncert. Tako je bilo i ovaj put. Za organizaciju takmičenja, sve čestitke pripadaju predsjednici Hrvatskog udruženja harmonikaških pedagoga Vjeri Odak, kao i profesorima harmonike Muzičke škole u Varaždinu. Što se tiče same asocijacije *Confédération Internationale des Accordéonistes (CIA)* i njenog funkcioniranja, analizu bi ostavili za neku drugu priliku. Prostor u daljem tekstu je iskorišten za održani koncert povodom otvaranja takmičenja.

Česte su prilike da se na otvaranju (ili u toku) takmičenja organizira koncert na kojem bi nastupio solista na harmonici, ili neki kamerni ansambl. Tom prilikom, izvođačima se isplati honorar, i to je najjednostavniji vid organiziranja koncerta, odnosno "popunjavanja" sheme takmičenja. Koncert koji je održan povodom otvaranja takmičenja u Varaždinu, suprotan je prethodno navedenim činjenicama. Naime, na koncertu je nastupio Harmonikaški orkestar Sveučilišta Juraj Dobrile iz Pule, zatim Varaždinski kamerni orkestar i solisti na harmonici. Nekoliko kompozicija hrvatskih kompozitora izvedenih na ovom koncertu doživjelo je praizvedbu, dok su neke od njih ranije komponirane.

Dakle, u samom pripremanju ovog koncerta, bilo je potrebno mnogo ranije inicirati pisanje novih djela, raditi na štampanju kompozicija, angažiranju orkestra, dirigenta, solista, uvježbavanju i održavanju proba. S obzirom na različitosti mjesta življenja svih sudionika, uvježbavanje i održavanje proba je iziskivalo dodatne napore. Iz navedenih činjenica, za ovakav vid koncerta, neovisno o organiziranju takmičenja, slobodno se može tvrditi da je to bio dobro osmišljen projekat.

Orkestri, dirigent i solisti su bili na zavidnom nivou što je bilo i nagrađeno dugotrajnim aplau-

zom od strane brojnih posjetitelja. Ovom prilikom je potrebno istaći jednu činjenicu, a koju prisutni na koncertu možda nisu primijetili, a neki vjerovatno i nisu znali (naročito gosti iz inozemstva), da su dirigent, solisti, i kompozitori izvedenih djela (uz nekoliko izuzetaka), radno angažirani na Sveučilištu Juraj Dobrile – Odjelu za glazbu, Odsjeku za klasičnu harmoniku u Puli. Ovaj vid umjetničke djelatnosti je u potpunosti, i na najbolji mogući način opravdao postojanje i djelovanje navedenog odjela.

Osim solističkog izvođenja, te orkestarskog muziciranja, harmonika kao instrument klasične muzike veliku perspektivu ima upravo u kompozicijama pisanim za harmoniku i orkestar, kao i u kamernim ansamblima u kojima je harmonika prisutna u kombinacijama s drugim instrumentima. Ove kompozicije i za same kompozitore predstavljaju ne samo nedovoljno istraženo područje, već i ogromno prostranstvo i mogućnost u istraživanju i izražavanju novih ideja i sadržaja.

Najbolji pokazatelj je da je u kategoriji kamernih ansambala, prvo mjesto osvojio duo – harmonika i klarinet iz Francuske. Posljednjih godina se i na takmičenju u Puli pojavljuju kamerni ansambli u raznim kombinacijama iz raznih zemalja, i već redovito osvajaju najviše bodova u svojim kategorijama. Ono što otežava umjetničku djelatnost ovih kombinacija jesu organizaciono-tehničke mogućnosti. Naime, da bi se mogla ostvariti određena kombinacija harmonike s drugim instrumentima, potrebno je u svojoj sredini imati na raspolaganju kvalitetne izođače na raznim instrumentima. Tek tada je moguće razmišljati o eventualnim kamernim ansamblima različitih instrumenata.

U toku takmičenja, osim navedenog koncerta otvaranja takmičenja, održan je i koncert harmonikaških orkestara iz Hrvatske, te upotpunio sliku o orkestarskoj harmonikaškoj sceni u Hrvatskoj. Za razliku od koncerta otvaranja, završni koncert takmičenja na kojem su nastupili pobjednici iz kategorija osmišljen je kao masovni koncert revijalnog karaktera, sa velikim brojem izvođača u orkestru. To je uticalo i na određivanje prostora za završni koncert, što je iz navedenog morala biti sportska dvorana. Samim time bilo je potrebno i ozvučenje harmonika na kojima su nastupili pobjednici, što je opet omogućilo i rezultiralo velikom broju posjetitelja.

Ako bi se sa prethodno navedenim činjenicama (sportska dvorana, ozvučenje) završni koncert posmatrao izdvojeno, on se ne bi mogao komparirati i biti na nivou vrhunskih takmičenja na drugim instrumentima. Ali, ako bi imali u vidu kvalitet koncerta otvaranja takmičenja, te na kategorije drugih žanrova muzike u okviru takmičenja, onda ovakav vid organiziranja završnog koncerta može imati opravdanje. Svjetskim kupom održanim u Varaždinu, hrvatski harmonikaši mogu biti izuzetno zadovoljni sa više aspekata: pokazali su visoko umijeće u organiziranju jednog ovakvog skupa, predstavili se originalnim djelima hrvatskih kompozitora, orkestrima, dirigentima i solistima, i na najbolji način iskoristili pruženu priliku.

Kao potvrda ovim razmišljanjima mogu se navesti dva pasusa iz knjige (autora – potpisnika ovih redova) *Harmonika – osnovni prikaz kroz historijat, literaturu, pedagoška iskustva i predstavnike*. "Nedovoljno poznavanje harmonike kao instrumenta i zbivanja u

ovoj oblasti dovodi do određenih nerazumijevanja harmonike kao akademskog koncertnog instrumenta. Historijski posmatrano, u umjetnosti je uvijek prisutan hermeneutički problem, odnosno problem nerazumijevanja. Ovaj problem prisutan je i u muzici kao jednoj od vrsta umjetnosti, jer se ona (muzika) često posmatra kao čisto dekorativna umjetnost, a muzička djela kao dekorativni produkt. Hermeneutički problem prisutan je i kod harmonike, instrumenta koji je obilježio XX stoljeće, odnosno, kod kompozicija pisanih za harmoniku i muzike koja se izvodi na ovom instrumentu.

Sposobnost razumijevanja i procjenjivanja muzičkog djela zavisi i od predrasuda, kao uslova razumijevanja polazne tačke hermeneutičkog problema. Ako uzmemo u obzir najvažniji hermeneutički uslov, susret s predajom, to jest da nam se nešto obraća, neposredan, doživljajni kontakt s harmonikom i muzikom koja se izvodi na ovom instrumentu, preduslov je svih saznanja o njenim karakteristikama i estetskim vrijednostima."

